СИНЕЗА: Часопис за хуманистичке и друштвене науке, 7(1)2026: 147-149
https://doi.org/10.63356/sin.2026.010
UDK 94(497.11-89)„...“(048.83)

CC BY NC ND

Приказ

Дабар – од старог вијека до 1941. године

Миленко Кундачина (2025). *Дабар – од старог вијека до 1941. године*, Београд: Само корак, стр. 544.

Лазар Радан

Књига *Дабар – од старог вијека до 1941. године* аутора проф. др Миленка Кундачине појавила се пред читалачком публиком током 2025. у издању издавачке куће „Само корак“ из Београда. На 544 странице, аутор је врло успјешно, језгровито и надасве занимљиво представио историју Дабра у Херцеговини, од старог вијека до почетка Другог свјетског рата. Књига сама по себи представља изузетно значајну цјелину података о историјском континуитету једног херцеговачког мјеста, чија хронологија и историја се могу пратити од времена далеке праисторије, до данашњих дана.

Професор Кундачина је своје дјело подијелио на неколико значајних цјелина. Тако, поред *Предговора*, прву цјелину чини поглавље *Географско–физичке карактеристике*. У оквиру истог, аутор нам је понудио један добар географски увод у тему, значајан опис мјеста, тако приближивши читаоцу тачну локацију Дабра, као и његове хидрографске, климатске и биогеографске карактеристике.

Друго поглавље књиге аутор је насловио *Период старог и средњег вијека*. Ту је, на око двадесет страница, дао значајан преглед историјског оквира старог и средњег вијека, углавном заснованог на постојећој литератури. Обухватио је сва значајнија помињања Дабра у старом и средњем вијеку, с обзиром да је Дабар био Жупа током средњег вијека. Овај дио, аутору је на неки начин послужио као уводни историјски дио саме теме.

Треће поглавље књиге носи назив *Период турске окупације*. У њему, као доста обимнијем и садржајнијем дијелу, аутор се бавио веома значајним темама. Врло успјешно је обрадио османско запосиједање Херцеговине, затим организацију османске власти, становништво Дабра у датом периоду обративши значајну пажњу на прве пописе становништва, изградњу објеката, привреду, образовање, конфесионалне заједнице у Дабру, ратове и облике

отпора Турцима. Такође, аутор је у оквиру овога дијела темељно обрадио период Херцеговачког устанка 1875–1878. у Дабру. Детаљно је пописао личности, војне формације, као и бојеве који су вођени на географском простору који заузима Дабар. Професор Кундачина је, у оквиру овог поглавља, пописао и презентовао сва доступна хајдучка и устаничка имена, затим спискове погинулих устаника, али и споменике истим. На тај начин је кроз осамдесет страница врло обазриво саставио једну компактну причу о овом значајном устанку, чији јубилеј, 150 година од почетка, смо обиљежили у години изласка књиге.

Четврто поглавље књиге аутор је насловио *Период аустроугарске окупације (1878–1918)*. У оквиру њега, читаоцима је представљена можда и најзначајнија етапа историје Дабра. Професор Кундачина је озбиљно и прецизно обрадио све сегменте живота у Дабру током окупације, осврнувши се на организацију власти, становништво, привреду, политику, ограничавање српских права, образовање, културу, оснивање СПКД „Просвјете", соколске активности, вјерске заједнице, исељавање становништва и комплетну историју Првог свјетског рата у вези са Дабром. Поглавље је значајно, између осталог и по томе што је аутор представио сваког појединца који је у овом периоду учествовао у културном, политичком и привредном животу. Понудио нам је спискове прилагача, хуманитарних радника и дјелатника, исељеника у Америку, Србију, Османско царство/Турску и остала мјеста по Босни и Херцеговини, али и спискове присилно мобилисаних током Првог свјетског рата, као и ратне добровољце у разним војскама. Детаљно су обрађени исељеници у Америку, њихова улога, повратак и добровољачка активност током рата. Такође, аутор се осврнуо и на свакодневни ратни живот у Дабру, услове живота, спискове и биографије дјеце која су послата на прехрану у Војводину и на крају закључио са признањима и спомен обиљежјима српским ратним добровољцима овога краја. На тај начин, читалац може спознати једну потпуну историју овог мјеста у датом временском оквиру, мислећи на сваки сегмент живота и функционисања.

Пето поглавље аутор је насловио *Период краљевине СХС/Југославије (1918–1941)*. Кроз ово поглавље аутор нас је најприје упознао са друштвено-политичким приликама у Дабру у датом периоду, затим са организацијом власти, политичким партијама и изборима, занимањима становништва, образовањем, активностима културних институција и организација, вјерским животом и миграцијама Дабрана. Посебну пажњу аутор је посветио детаљним списковима професија становништва, информацијама о школству у Дабру 1918–1941, али и појединцима који су своје школовање и каријере наставили изван Дабра. Народне читаонице и књижнице, активности културних друштава попут СПКД „Просвјете", као и Соколских чета, добили су адекватан простор у овом поглављу. Аутор се са посебном пажњом односи на питање миграционих кретања Дабрана, детаљно биљежећи све правце исељавања

становништва. Тако су своје странице добили исељеници у Војводину, на Косово и Метохију, у остала мјеста Краљевине Југославије, али и Европе и Америке, можда и по први пут.

Шесто и уједно и посљедње историјско поглавље књиге професор Кундачина је насловио *Српски ратни добровољци у Првом свјетском рату*. У оквиру њега нам је аутор представио 177 биографија свих ратних добровољаца Првог свјетског рата из Дабра. О некима од њих први пут се историјски писало и сазнавало, а за око њих 90 аутор је прибавио и представио и личну фотографију. Ово поглавље је, без сумње, једно од најдетаљнијих поглавља наведене монографије и аутор га је одрадио са пуно пажње, труда и пожртвованости.

Осим наведених и представљених поглавља, књига се састоји још из *Резимеа* на енглеском и руском, *Рјечника мање познатих ријечи*, поглавља *Извора и литературе*, *Сарадника у теренском истраживању*, *Захвалности*, *Рецензија* и *Биљешке о аутору*.

Професор Кундачина је, у свом веома богатом дјелу, на један систематичан, прецизан и надасве детаљан начин обрадио историју једног мјеста, које је својом површином далеко од великог. Понудивши нам нешто више од пуке локалне хронике, аутор је показао да заправо нема малих мјеста, него има само недовољно обрађених области. Своју књигу аутор је радио више од петнаест година, користећи обиље извора и литературе, чија бројка се пење на скоро 500 библиографских јединица и 14 архива из којих су предано и прецизно извучени подаци о Дабру. Да је аутор мислио на сваки сегмент овога важног дјела, говори и чињеница да је у свом раду и истраживању имао преко 150 теренских истраживача и сарадника, са којима се консултовао, размјењивао информације и обилазио сам терен.

Иако је и сам родом из Дабра, као универзитетски професор и научни радник, успјешно се одупро тежини субјективности у раду и на најбољи и врло упечатљив објективан приступ понудио нам дјело оригиналне научне вриједности. Изборивши се са историчаревим *Бјерујy* и личним насљеђем, професор Кундачина је овом књигом свом Дабру у Херцеговини подигао вјековни споменик, а читаоцима представио богату историју само једног херцеговачког мјеста. С тога, од срца, али и велике научне важности, ову књигу и препоручујемо.